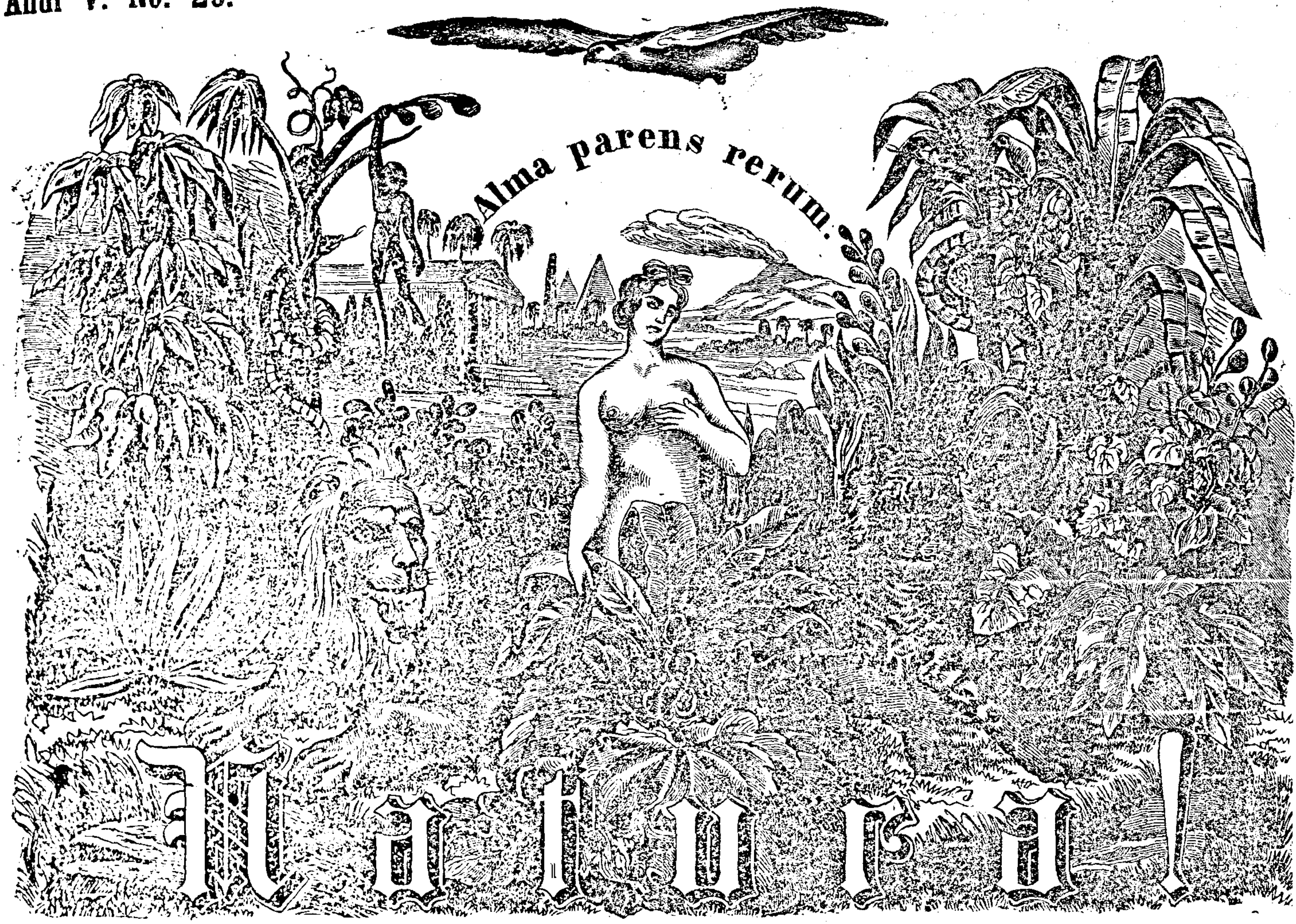
Anul V. No. 26. 15 Iuliŭ 862.

JURNAL,
PENTRU RESPÎNDIREA SCIINȚELOR NATURALE ÎN ROMANIA
Redigeat
de
Professor Dr. Iuliu Barasch și D. Ananescu.

DESPRE ORIGINEA SAŬ RASSELE SPECIEĬ UMANE.

ARTICOLUL I.

Chestia rasselor umane a fost în multe rănduri desbătută de maĭ mulțĭ Naturalisti și Anthropologistĭ, și cu tóte acestea n'a luat ăncê o soluțiune definitivă și mulțiemitóre, fiind-că se găsesc și astădĭ popolĭ, precum: Basci francedĭ și Biscaienii Spaniolĭ, care nu se sciŭ ăncê din ce rassă fac parte. — Faptele fiind dejá conoscute maĭ tóte, vom cerca aicĭ a le grupa dupŏ

methóda naturale, căutând a pune în vedere: 1 o caracterele care deosebesc pe omŭ de celle maĭ superióre dintre animale, 2-a locul ce ocupă omul în Sistema Naturei, 3-a cum s'aŭ format rassele umane şi care este numerul lor după differiţi autori, 4-a dacă aceste rasse aŭ vêdut lumina în locul în care se află, saŭ că sunt modificaţiunĭ alle uneĭ singure rasse primitive şi 5-a influinţa lumeĭ esterioare şi maĭ cu sémă a regimuluĭ asupra stăreĭ fisice şi morale a omuluĭ.

Caracterele care deosebesc pe om de celle maĭ superioare dintre animale sunt de duoe felurĭ: corporale şi psichologice.

Se începem maĭ ânteĭ cu celle corporale.— Ceea ce ne isbesce la prima vedere, este forma esterioară şi statura grandiósă a omuluĭ. În adevêr vedem, cum totul se armonisă în forma umană pentru staţiunea bipedă (duoe picióre) şi verticale, capul se articulédă cu colóna vertebrală prin basa sa astfel ca să fie în equilibru stabil, făcia inferióră cranuluĭ în loc d'a se projecta în aintea luĭ, aduce ochiĭ, nasul şi gura într'o direcţie care se potrivesce cu verticalitatea poseĭ generale. Colóna vertebralê presintă o serie de 'ndoiturĭ fórte bine calculate, ca să aducă centrul de gravitate să trécă prin acsul corpuluĭ, corectând astfel prin sinuosităţile salle ne egala distribuţiune a intestinelor închise în thorax (pept) şi'n abdomen (burtă). Basinul formédă o cinsură osósă laţitŭ în sensul diametruluĭ transversal, ca sâ protege organele din regiunea hypogastrică (partea de jos a abdomenuluĭ) şi să înlesnéscă trunchiuluĭ o largă basă de sustentaţiune, prin depărtarea membrelor inferióre. Membrele thoracice saŭ superióre puse în serviciul intelliginţeĭ, la om se termină printr'o mănă care se deosebesce în maĭ multe privinţe d'aceea a Oranguluĭ şi a Chimpanzeuluĭ; ceĭ maĭ superiorĭ dintre maĭmuţe. La aceste animale măna de şi are óre care analogie cu a nóstră, se deosebesce prin lungimea şi curbura regiuneĭ palmare, prin degetul cellu mare care este scurt şi nu se poate oppune cellor-l-alte Măna omuluĭ care a devenit instrumentul uneĭ industriĭ aşia de ingeniόse şi variate traduce fidel caracterul seŭ de superioritate şi de nobleţe. Sistemele vieţiĭ vegetative alle omuluĭ nu presintă aşia marĭ caractere particulare. Circulaţia şi respiraţia la dînsulŭ se face ca şi la mammifere cu óre care modificaţiunĭ de amenunte reclamate prin staţiunea bipedă. Volumul creeruluĭ şi forma circumvoluţiunilor variadă nu numaĭ între om şi mammifere, dar chiar între differite animale din aceeaşĭ familie. Organele digestiuneĭ sunt conforme c'un regim miestŭ maĭ mult vegetal de cât animal. Dinţiĭ noştri comparaţĭ cu aĭ maimuţelor, vedem că seamănă mult, dar se deosebesc într'aceea că, caniniĭ (dinţiĭ cănesci) maĭmuţelor s nt maĭ 'nalţĭ de cât ceĭ-l-alţĭ, şi falca de sus şi cea de jos are un spaciŭ (locŭ) golŭ în care intră vărfurile lor, ceea ce nu se afla la om Cu dinţiĭ noştri am fi reduşĭ a ne untri cu fructe, rădăcinĭ, alimente facile de sfărămat; noĭ n'am puté táié cărnurile animalelor dacă nu ne ar veni într'ajjutor focul ca să le 'moaie. Aşia prin ajjutorul foculuĭ, a căruĭ întrebuinţare numaĭ omul cunósce, specia noastră adevenit ómnĭ voră ş'a putut brava celle maĭ rigurόse temperaturĭ polare.

Caractere psichologice.— Dacă omul se deosebesce de animale prin caracterele corporale, prin celle psichologice se deosebesce încă şi maĭ mult: aceste din urmă pune între omŭ şi animal o barieră peste care nu se póte trece o distanţie necomensurabile. Să ne esplicăm:

Când observă cineva cu câtă stăruinţă passerea prin instinct 'şĭ didesce cuibu, castorul locuinţe în ape, vătuĭ (epuriĭ de case) viduina în pământ, albina alveolele hexagonale, şi tot d'auna şi pretutindenĭ în acellaşĭ chipŭ. Când observă cineva cum maĭmuţa, cănele la vinat şi vulpea maĭ cu sémă, combină planurĭ şi dirige missările ca să aibă maĭ multă şeanţie de reuşită în favórea sa, şi evita obstacolile saŭ primejdiile ce esperinţa le a făcut să conóscă. Când maĭ observă cineva, că animalul are sentimentul amoruluĭ şi al ureĭ, manifestă prea bine simpatiĭ recunoscĕtóre şi antipatiĭ resbunătóre, şi 'n fine admirabilul instinct al conservaţiuneĭ, cand observă dicŭ, cineva toate acestea nu póte nega că animalul n'are intelliginţă. Da, animalul are intelliginţă, dar să vedem ce fel de intelliginţă este aceasta. Intelliginţa animaluluĭ este mărginită în sfera faptuluĭ sensibil şi actual, ca nu operă de cât pe percepţiunĭ, pe aducerĭ aminte saŭ pe ideĭ de gradul 1-iŭ de generalisaţiune, şi

totd'auna și pretutindenĭ d'un interesŭ nemiḑlocif și fisiologic, grija despre viitor este confiată instinctuluĭ. Intelliginţa animaluluĭ scutită de lumea esterioră și încetănd d'a maĭ fi escitată, se odihnesce, într'acest momentŭ aceea a omuluĭ 'șĭ ia sborul și desfășură cea maĭ nobilă a sa activitate. La orĭ ce fapt omul caută originea, căcĭ ellŭ nu'șĭ póte închipui un fapt fără originê, un atribut fărŏ subiect; animalul se mărginesce numaĭ la fapt fărô a merge la originê, ellŭ n'are cea maĭ mică noţiune de frumuseţe de adevêr și de dreptate, apoĭ ceea ce este și maĭ mult, animaluluĭ lipsesce sentimentul religios, de morală și de datorie.

Unele animale pot să'șĭ comunice prin ajjutorul sunetelor espressive sentimentele de affecţiune, de bucurie de spaimă, 'șĭ fac semne, se chiamă și se cunosc unele p'altele. Dar ce mare deosebire într'aceste sunete, aste ţipete, aste glasurĭ chiar modulate și vorba umană, vorbirea articulată, limbagiŭ. Dicerĭ care nu sunt date de Natură, căcĭ elle variaḑă dela un popul la altul, dela o generaţiune la alta care urmeaḑă. Apoĭ deosebit de limbagiŭ, scrierea prin ajjutorul căriea putem comunica [1] sentimentele și gândirile nóstre semnilor din ţerrile celle maĭ depărtate. Astfel prin semnele grafice, care traduc ochilor vorbirea, prin care omul învaţă p'un alt omŭ, o generaţiă lassă gândirile și conoscinţele salle altiea, și așia thesaurul intellectualŭ al umanităţeĭ cresce din secol în secol, și specia umană presintă tabloul unuĭ perfecţionement care contrastă cu condiţiunea staţionarie a specielor animale.

Animalul are si ellŭ o voinţă liberă dar este sollicitat și dominat de trebuinţele materiale celle maĭ imperióse, omul când deliberă se decide (otărasce) c'o voinţă liberă și se suppune saŭ nu datorieĭ salle, priimind asupră'șĭ responsabilitatea conduiteĭ salle, fărŏ ca într'acéstă operaţie să fie sollicitat (împins) de vr'o trebuinţă materială. Așia comparând datele psichologice alle animaluluĭ cu alle omuluĭ găssim aceste differinţe: că la om sensaţiunile sunt maĭ pucin imperióre (puternice) și maĭ cu nuanţe, că instinctele nu aŭ de cât un rol momentanŭ, că intelliginţa se esercită într'o sferă mult maĭ vastă și cu maĭ multă putere, că affecţiunile luĭ îmbracă un caracter maĭ nobil și că determinaţiunile luĭ sunt maĭ libere.

Dupŏ ce am percursŭ astfel repede trăssurile caracteristice alle omuluĭ, comparându-le cu celle maĭ frumóse desvoltărĭ alle vieţeĭ animale, să vedem acum ce loc s'ar cuveni să ocupe omul în Sistema Natureĭ.

Celebrul naturalist suedŭ Ch. Linnaeus punea pe omŭ într'același ordin cu maimuţele, în ordinul primatelor și încê deosebia maĭ multe specii de oamenĭ, precum: Homo Sapiens. H. Troglodytes. G. Cuvier vine 'n urmă și face din omŭ un ordin deosebit numit Bimane și 'lŭ lassă tot în classa mammiferelor. Alţiĭ aŭ scos pe om pin classa mammiferelor și aŭ făcut o classă deosebită sub nume de classa Hominidelor. Maĭ pe urmă scóla germană considerând pe om sub punctul de vedere intellectual și moral, considerând assemenea abisul necomensurabil ce se află între ellŭ și animal, a creḑut că omul trebue să fie o creaţie à parte în marele Imperiŭ al Natureĭ și a făcut dintr'ênsul un regnŭ deosebit, *regnul umanŭ*. Acéstă idee adoptată de scóla luĭ Geoffroy St Hilaire în Francia 'mĭ pare că coprinde un mare fond de adevêr.

Dar pentru că numêrul treĭ, ca și maĭ multe numere primariĭ aŭ giucat un mare rol în poesia biblică (ḑicea Geoffroy St. Hilaire la Sorbonna în anul 1858), și a ajjuns a fi consacrat d'atâţĭ secolĭ, d'aceea naturalistilor nu le vine a se deslipi lesne de dênsul.

Să venim acum a cerceta cum s'aŭ format rassele saŭ tipiĭ umanĭ și pe ce caractere sunt basate.

Caracterele care deosebesc populaţiunea globuluĭ în maĭ mulţĭ tipĭ, sunt trasse: din forma capuluĭ, trăsurile obrazuluĭ, mărimea ochilor a nasuluĭ ș'a buzelor, din proporţiunea membrelor, statura medie, sistemul pielos, colórea pieleĭ s'a irisuluĭ și 'n fine din starea socialê și moralê precum și din gradul de civilisaţiune.

Dintre tóte aceste caractere, forma capuluĭ este care ne isbesce maĭ mult, pentru că ne dă aprocsimativŭ, gradul desvoltăreĭ intelectuale și morale. Forma capuluĭ variaḑă la differite rasse, craniŭ póte fi lungăreţŭ, orĭ comprimat la temple, uneorĭ globulos, alteorĭ ovoidŭ. Assemenea și facia în loc să remâie în direcţiunea maĭ mult

saŭ maĭ pucin verticalĕ a linieĭ care descinde dela frunte, se projectă căte o dată oblic înainte. disposiţie care se numesce *prognatism*.

Aprecierea modificaţiunilor generale alle craniuluĭ, analisa şi mesura lor aŭ fost încercate prin differite modurĭ. Camper mesura un unghiŭ facial prin duoe liniĭ, trase una orizontal dela canalul urecheĭ la basa nasuluĭ, şi alta vertical dela basa nasuluĭ la punctul cellŭ maĭ proeminent (eşit afară) al frunteĭ. Daubenton mesura un unghiŭ occipital format de duoe liniĭ: una dusă dela canalul urecheĭ la foramenul (gaura) occipital, şi alta de la acest foramen la partea cea maĭ proeminentă a osuluĭ occipital. Cuvier compara ariea saŭ suprafacia craniuluĭ cu aceea a facieĭ. Blumenbach preferaŭ ceea ce a numit ellŭ norma verticalĕ, adicĕ: o vedere a capuluĭ luată din vertex (crescetŭ). Acésta consistă în a asieḑa o serie de craniurĭ ce voesce cineva a compara, estfel ca ósele malere să se afle p'aceiaşĭ linie orizontale, ceea ce are loc când craniŭ repaosă pe macsila inferióră; pe urmă a le privi din crescet ş'a observa, la care macsila inferióră se vede maĭ mult eşit afară. Owen propunea din parte 'ĭ mesurĭ luate la basa craniuluĭ; Tiedmann mêsura capacitatea absolută a craniuluĭ adicĕ: umplea craniu ce voia să compare cu bóbe de meiŭ saŭ de linte şi căntarea esactŭ cuantitatea conţinută.

Dintre tóte aceste miḑlóce de apreciaţie celle maĭ usitate sunt unghiul luĭ Camper, norma verticalĕ şi basa craniuluĭ. Caracterele de superioritate sunt: un unghiŭ facial aprópe de 90° un unghiŭ occipital iarăşĭ mare, o privire din vertex să nu véḑĕ, saŭ prea pucin, marcsila inferióră şi'n fine craniŭ să predomine facia.

Origina rasselor umane este învelită în întunerecullŭ timpurilor, dar o putem deduce din studiul influinţeĭ lumeĭ esterióre şi din obiceiurile differitelor popóre. Dar maĭ nainte d'a intra în descrierea rasselor să esplicăm publiculuĭ ce va se ḑicê specie, rassă şi varietate: specie este o adunătură de indiviḑĭ, care prin totalitatea caracterelor lor se assémênă între dênşiĭ maĭ mult decât cu orĭ care alţiĭ d'împregiurul lor, şi care se pot reproduce natural à'l indefini. Specia nu este de căt individul multiplu, iar individul este imagina fidelĕ a specieĭ.

Rassa este o subdivisie a specieĭ fondată p'un numêr óre care de caractere importante, care se propagă într'un mod constant din generaţiune în generaţiune, iar varietatea este subdivisie a rasseĭ fondată p'un singur caracterŭ şi acella variabilŭ.

Rassele saŭ ţipiĭ umanĭ sunt patru: Caucasicŭ, Mongolŭ, Ethiopicŭ şi Hottentotŭ.

I. Rassa caucasică. Caracterele fisice acestuĭ tip sunt: un capŭ cu forma rotundă al căruĭ cranŭ ovoid domină complect facia, şi acésţa nu ese înainte prin desvoltarea pometelor (umeriĭ obrazuluĭ), facia albă saŭ rumenă, fruntea lată, ochiĭ în formă de migdale, nasu maĭ mult eşit afară de căt lat, gura mică saŭ mediocră cu buze în general subţirĭ, barbă în destul, pĕrul lung subţire drept saŭ buclat dupŏ climă, obiceiurĭ şi temperamente; unghiul facial aprópe 90°; pe lăngŏ care maĭ adăogim că p'intre populiĭ ce ţin d'acéstă rassă întâlnim ăncĕ din antichitatea cea maĭ 'naltă, cultura intellectuale şi morale şi astăḑĭ civilisaţiunea cea maĭ 'naintată şi cea maĭ progressivă.

Epithetul de caucasicŭ saŭ caucasianŭ dat de Blumenbach şi Cuvier primeĭ rasse a specieĭ umane, ne ar face să credem, saŭ că'n munţiĭ Caucas trebue să cautăm esemplarele modele, saŭ că astă regiune este patria primitivă a naţiunilor astuĭ tipŭ. Este sicur că p'intre populiĭ care locuesc celle duoe póle alle caucasuluĭ, găssim Cerchezii saŭ Circhasieniĭ la nord-west şi Georgieniĭ la sud: acestĭ din urmă sunt renumiţĭ pentru frumuseţea şi regularitatea trăsurilor.

De ar trebui să determinăm nu primul légăn, ci residenţa primelor stabilimente a populilor de tipul caucasian, locul unde acestĭ populĭ aŭ început viaţa lor naţionale cu deosebitele civilisaţiunĭ care le caracterisă şi influinţele ce aŭ esersat asupra omuluĭ fisic, am fi conduşĭ de istorie precum şi prin inducţia raţionale, a pune aste stabilimente pe ţermurile riurilor marĭ, care udă fericitele ţerrĭ în vecinătatea mărilor Indieĭ saŭ Mediteraneĭ. Ethnogiafiĭ ne arată acolo 3 mari familiĭ, de unde pare că deriva, dupŏ Prichard toţĭ populiĭ de tipul nostru şi d'al altora. În centru familia arameană saŭ semitică care a lăssat monumentele celle maĭ vechĭ în văile Mesopotomieĭ dintre Tigru şi Eufrat; la vest fami-

lia Ègipténă, care a prosperat în bogata vale a Niluluĭ; la sud est familia ariană stabilită la drépta şi la stînga de Indu

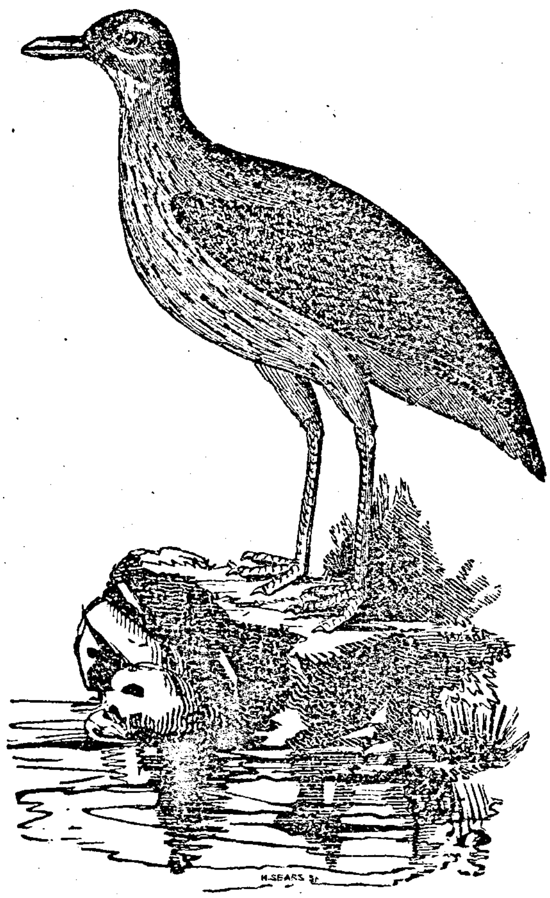
De rassa caucasiană se ţin Israeliţiĭ, Fenicieniĭ Assirieniĭ. Arabiĭ, care în timpurile antice cultivară cu atita succesŭ sciinţele şi arţile, Armenieniĭ Medo-Persiĭ, Egipteniĭ, Greciĭ, Italieniĭĭ Galiĭ, Germaniĭ şi Slaviĭ. Spaciul nu ne permite a ne întinde asupra tuturor acestora, vom ḑice numaĭ duoe treĭ vorbe asupra Grecilor şi Italienilor.

(va urma) A.

PASSEREA FLUTURAŞŬ.

Suntŭ în Natură multe animale, care suntŭ, ca să ḑicŏ aşia, unŭ barometru viŭ, fiind că prevestescŭ sosirea plóeĭ. Pisica, uniĭ pescĭ şi maĭ cu sémă bróscele suntŭ în acestŭ casŭ. Déră acum vomŭ vorbi şi ceva despre cunoscuta passere numită de către ţerraniĭ noştriĭ fluturaşiŭ, care anunţă şi ca venirea plóeĭ, fiind că atuncĭ începe a fluera într'unŭ modŭ particularŭ.

Acestŭ fluturaşiŭ (Charadrius pluvialis veḑĭ alăturata figură) are o mare întindere geografică, fiind că se allă maĭ în tótă Europa, precum şi în centrulŭ şi nordulŭ Asieĭ pînă la ţerrile polare. Ea este o passere migrătóre, fiind că iérna plécă de la noĭ în climele maĭ calde, maĭ cu sémă către nordulŭ Africeĭ. La acéstă emigraţiune, passerea merge în cete marĭ care forméḑă figura unuĭ V resturnatŭ. Măncarea eĭ consistă în vermĭ, insecte, larve şi chiarŭ în seminţele diferiţilorŭ arborĭ (Rhamnus. Ribes nigra etc). Trăescŭ în monogamiă, adicŏ: masculŭ remăne fidelŭ femeleĭ in totŭ timpulŭ. Déră numaĭ femela se însărcinéḑă cu facerea cuibuluĭ puilorŭ; acestŭ cuibŭ, de şi nu e elegantŭ şi nicĭ n'are o posiţiune înaltă fiindŭ că este făcutŭ pe josŭ printre erburĭ; cu tóte acestea este fórte solidŭ şi convenabile pentru a priimi ouele eĭ în numărŭ de 4 saŭ 5 de o colóre galbenă închisă, bătîndŭ în roşiu, avîndŭ pe cójă şi pete violete (viorea). Căndŭ femelele clocescŭ puĭ, bărbăţelulŭ şéde ore întregĭ lăngă dênsa şi căntă (într'adeverŭ unŭ căntecŭ puciuŭ plăcutŭ) spre petrecerea socieĭ sélle şi spre a o încuragia la marele actŭ maternŭ, adicŏ la clocirea progeniturei sélle. Écă unŭ modelŭ de viéţă conjugalê, o fidelitate reciprocă; femela se însărcinéḑă cu educaţiunea progeniturei şi bărbăţelulŭ şéde acasă încuragindu'o la acésta prin felurimĭ de petrecerĭ; şi în locŭ să mérgă a fară a aplauda în aerŭ vreo femele d'o reputaţiune ecuivocă, saŭ să mérgă la bufniţa comică spre a fluera pe acestŭ actorŭ fărŏ vină, ellŭ şéde a casă aplaudăndŭ prin căntece pe socia sea şi fluerăndŭ numaĭ ploaia, care este pentru dênsulŭ unŭ actorŭ neplăcutŭ pe theatrulŭ lumeĭ.

(Charadrius pluvialis).

Caracterele zoologice alle acesteĭ passerĭ suntŭ: unŭ botŭ debilŭ (slabŭ) dreptŭ, neascuţitŭ şi maĭ scurtŭ de cătŭ capulŭ, pelea pe partea din dărătŭ a piciórelorŭ este ca o sită; degetulŭ (ghiara) de desubtŭ lipsesce. Aripile suntŭ ascuţite códa are 12 pene şi pórtă unŭ desemnŭ de pan-

glice (saŭ verge), fulgiĭ suntŭ netedĭ şi strânşĭ pe pele, corpulŭ este de o colóre cam négră, cu pete cam verdĭ saŭ galbene ca aurulŭ, aceste pete lipsescŭ códeĭ, care este de o colóre cenuşiă şi are nisce vergĭ galbene şi verdĭ.

Afară de aceste specii europene, se află maĭ cu sémă lângă Dunăre şi pe insulile Dunăreĭ în câmpiile (Baraganele Românieĭ) alte specii de fluturaşĭ maĭ micĭ de câtŭ mărimea unuĭ ciocîrlanŭ (charadrius minor). Déră în Egiptŭ se află o specie maĭ mare de câtŭ cea obicnuită, (charadrius aegypticus) despre care se dice că cutédă a scóte din gura terribiluluĭ crocodilŭ, cândŭ dórme, nisce insecte 'şi vermĭ şi le înghite.

In clasificaţiunea zoologică acéstă passere este pussă între celle numite passerĭ de nomolŭ (grallatores), de care Romania este atâtŭ de avută în zona eĭ meridionalê, adicŏ: la briuiŭ Dunăreĭ, şi care formédă partea cea maĭ interesantă a Ornithologiĭ (colecţiunea passerilorŭ) naţionale ce se află în museulŭ nostru. B.

CALULŬ.

Art. II.

Particularitatea cailorŭ selbaticĭ d'a fi ascultătorĭ într'un modŭ absolut, armăsarilorŭ care se află în cétă; asta o găsimŭ şi la caii semiselbaticĭ din tabără. Dar de multe orĭ, capriciile acestor armăsarĭ (maĭ cu sémă cellor bătrînĭ ce se află 15-20 de orĭ în tabără) suntŭ aşia de mare în câtŭ produce o revoluţiune permaninte în tabere în contra conductoruluĭ lorŭ (taberieruluĭ). În astă casŭ niciŭ unŭ midlocŭ în lume cu binele saŭ cu reu nu póte să introducă ordinea în tabere, şi stăpînulŭ tabereĭ este silitŭ orĭ să vîndă armăsarulŭ cumva putea saŭ să 'lŭ împusce.

Déră acéstă indipendinţă şi neascultare a cailorŭ selbatecĭ la vocea omuluĭ, ţine numaĭ vara dela Aprilie pînă la Octombrie, cândŭ aceste animale găsescŭ pe câmpŭ tótă îndestularea lorŭ şi trăescŭ o viéţă plăcută şi fără grijĭ; déră abia a ajjunsŭ timpulŭ cellŭ reŭ allŭ ierneĭ cu tóte sufferinţele ce le aduce acestorŭ animale, adicŏ: frigu, plóie şi fóme, că îndată energia lorŭ morale s'a ruptŭ şi s'aŭ făcutŭ ascultătorĭ, passivĭ şi făcêndŭ curagiŭ, urmédă ca automaţiĭ voinţa conductoruluĭ lorŭ. Eacă că şi caiĭ vă confirmă veritatea povăţuireĭ dată de către Machiavel principilorŭ *tiranĭ* şi despoticĭ, cândŭ ellŭ dice că prosperitatea *popórelorŭ* este incompatibile cu tirania principilorŭ şi că unŭ principe apăsătorŭ trebue să ţie în sufferinţe pe poporulŭ seŭ, ca să rumpă energica sea resistenţă, însă aceste sufferinţe să nu fiă prea tarĭ, ca să nu aducă pe poporŭ la disperare, căcĭ atuncĭ o să redescepte éră energia sea iresistibilŏ. Déră de la epoca revoluţiunilorŭ, adicŏ: de la 1789 s'a observatŭ că, maĭ tóte revoluţiunile s'aŭ făcutŭ vara în timpulŭ frumosŭ, éră nu însă în dille de ploĭ şi de ninsorĭ!

Unŭ călĕtorŭ face despre starea miserabilă a cailorŭ în tabere în timpulŭ *ierneĭ*, următorulŭ tabloŭ.

Cellŭ maĭ mare inemicŭ allŭ cailorŭ în tabere, este *fómetea ierneĭ*. Căcĭ şi acolo (ca şi la ţerranii noştrii) niminea nu îngrijasce a face tómna o provisiune sufficiente spre nutreţulŭ vitelorŭ pentru tótă iérna. Fatalismulŭ d'a lăssa totŭ la voia luĭ Dumnedeŭ, chiarŭ şi pofta cailorŭ şi a boilorŭ, a devenitŭ, se vede, o patimă endemică morale a ómenilorŭ din ţérra *taberilorŭ*, ca şi la noĭ. De aceea iérna, dupŏ ce a cădutŭ zăpada, caiĭ din tabere morŭ de fóme. Este tristŭ de vêdut, continue călĕtorul, unŭ calŭ care vara trecută era maĭ selbatecŭ de câtŭ unŭ lupŭ şi care *n'a* lăssatŭ pe nicĭ unŭ a se apropia de dênsulŭ la o distanţă de 100 de paşĭ, acum a perdutŭ într'atâta forţile şi curagiulŭ seŭ, încâtŭ póte să lŭ tragĕ cineva de códă şi ellŭ stă în locŭ nemişcându-se nicĭ de cum; ba ĕncă este noroculŭ caluluĭ că a păstratŭ códa luĭ în acestŭ timpŭ miserabilŭ: căcĭ de multe orĭ fómetea 'ĭ silesce a 'şĭ mânca códele şi cómele (criniere) lorŭ. Unŭ aseminea calŭ fărŏ cómă, fărŏ códă cu ochiĭ turburĭ d'o lăs-

biciune. că abia se tîrasce pe piciòre fărŏ curagiŭ și fărŏ viață, este negreșitŭ unŭ spectacolŭ fórte tristŭ, și așia se presinta maĭ toțĭ caiĭ din tabere, în luna luĭ Martie.

Déră abia timpulŭ amorțireĭ Naturaĭŭ a trecutŭ, abia primăvêra a începutŭ să scótă capulŭ seŭ verde de desubtulŭ plapomeĭ de zăpadă întristătóre, că și aceste animale 'șĭ schimbă infățișarea lorŭ; pare că unŭ sufletŭ maĭ vificătorŭ s'a stricoratŭ în vinele lorŭ; ochiĭ lorŭ începŭ a arunca rađe înfocate, martorĭ aĭ forțeĭ viĕțeĭ care éră a începutŭ a ferbe in sînulŭ lorŭ, și tótă forța majestósă a acestuĭ animalŭ nobilŭ și curagiosŭ, se manifestă în tótă splendórea eĭ și atuncĭ tótă imensitatea câmpiilorŭ care se întinde de la limitele Imperiuluĭ ottomanŭ din Asia, pînă la marea Mongolie, resună de strigărĭ de bucuria și de plăcerea viețeĭ, scóse de miĭ și de miĭ de caiĭ ce pascŭ, umblŭ și fugŭ, se jócă și se luptă în acéstă parte a pămêntuluĭ.

Déră scena cea maĭ sublimă a lupteĭ acestorŭ caiĭ, se observă căndŭ se întâlnescŭ caiĭ de differite tabere. Aicĭ sublimulŭ este asociată cu teribilulŭ. Într'adeverŭ căndŭ duoĭ tabericriĭ se întâlnescŭ de departe cu taberele lorŭ. se daŭ la o parte; déră căndŭ prin 'ngrigire séŭ nea bilitate n'a isbutitŭ să se ție aceste duoe tabere departe una de alta, atuncĭ se angagiă lupte între aceste duoe tabere. La aceste lupte, mumele (iepele) cu mînziĭ lorŭ staŭ departe, păscêndŭ în linisce și nu se amestecă întru nimica; numaĭ armăsariĭ din amânduoe părțile, susținŭ resbelŭ. Acéstă bătăliă începe cu nisce strigărĭ particulare fórte ascuțite și fórte tarĭ, și care se audŭ de departe și pe care nu le găsimŭ la nic'unŭ calŭ domesticŭ; totŭ d'o dată facŭ mișcărĭ violente cu capulŭ, cómele lorŭ se sbirlescŭ și flotéđă în aerŭ, apoĭ lovescŭ copitele lorŭ cornóse una de alta c'o forță și selbătăciă îngrođitóriă. Partea biruită, fuge rușinósă, pe căndŭ partea biruitóre răpesce la ceĭ biruițĭ femelele lorŭ; pare că voiesc să đică cu acéstă: nu meritățĭ amóre fiindŭ că n'avețĭ curagiŭ. Acestŭ obiceiŭ de resbelŭ este unŭ instinctŭ animalŭ naturalŭ allŭ tuturor ființelorŭ însuflețite, de aceea lŭ găsimŭ și în lupta antichilorŭ Românĭ cu Sabiniĭ.

Maĭ interesantŭ este éră lupta acestorŭ caiĭ cu lupiĭ. Căcĭ și lupulŭ simte o poftă mare neobicinuită, la apropierea đillelorŭ primăvereĭ, dupŏ ce aŭ fostŭ condamnațĭ la o fóme neîndesulată în totŭ timpulŭ iernei, și întocmaĭ ca și nóă ómenilorŭ ce ne place a mânca în luna luĭ Aprilie și Maiŭ, unŭ vițelŭ tênĕrŭ séŭ unŭ melușelŭ cu ósele moĭ; așia și lupuluĭ din stepele Asieĭ, place a mânca atuncĭ unŭ mînzŭ tênĕrŭ din tabere. Intr'aceste lupte s'a desvoltatŭ în lupŭ unŭ instinctŭ de vicleniă și de surprindere d'a ataca, pe căndŭ la caiĭ taberilorŭ acésta a desceptatŭ instinctulŭ de apărare în comunŭ și de ajjutorŭ reciprocŭ. La aceste lupte, lupulŭ caută a prinde vre unŭ calŭ care pasce isolatŭ și singuraticŭ; déră abia caiĭ aŭ simțitŭ de departe apropierea lupuluĭ, atuncĭ strigă și chiamă pe toțĭ retăcițiĭ și pe ceĭ debilĭ ca să intre în miđloculŭ cerculuĭ care 'lŭ forméđă ca unŭ carré de soldațĭ, stândŭ strânsŭ unu lângă altulŭ gata a ataca pe lupŭ cu piciórele lorŭ din ainte și chiarŭ cu dințiĭ lorŭ; maĭ totŭ d'a una caiĭ biruescŭ și lupulŭ fuge. Eacă ce face unirea forțelorŭ.

Déră căndŭ se intimplă câte o dată că unŭ lupŭ a suprinsŭ saŭ furată unŭ mînzŭ micŭ, nicĭ atuncĭ nu se bucură cu linisce de răpirea luĭ; căcĭ abia ce taberierulŭ l'a observatŭ de departe, și acestŭ omŭ curagiosŭ alérgă dupô dênsulŭ și'lŭ atacă cu unŭ felŭ de bardă grea de ferŭ, pe care o pórtă totŭ d'auna cu dênsulŭ păstrîndu-o pentru asemenea întâmplărĭ, și pe care o aruncă cu o forță așia de mare și cu o abilitate așia de sigură, asupra lupuluĭ, în câtŭ maĭ totŭ d'una lŭ omóră; atuncĭ îndată lŭ jupóie și atîrnă pelea luĭ pe șéua caluluĭ seŭ, care pórtă deja o respectabilê collecțiune de assemenea peĭ.

(va urma) B.

NISIPULŬ MOBILŬ (FĂRŎ FUNDŬ) PE ȚERMURILE MĂREĬ.

Victorŭ Hugo in celebrulŭ Romanțu allŭ seŭ „les Miserables", face o descriere a unuĭ fonomenŭ naturalŭ, cu o fidelitate așia de admirabilê, putemŭ đice, așa de îngrođitóre, în câtŭ socotimŭ că vomŭ face plăcere lectorilorŭ nostriĭ copiind'o aicĭ. Ecca narațiunea luĭ:

La unele țermurĭ a Bretanieĭ (Francia) și a Scoțieĭ (Britania), se întâmplă câte o dată că unu călĕtorŭ séŭ pescarŭ, preumblându-se în timpulŭ refluxuluĭ în lungulŭ țermurilorŭ chiarŭ departe de malŭ: că îndată simte că de câte-va minute încóce 'ĭ vine greŭ a umbla; că pămêntul sub piciórele séle parcă s'a făcutŭ smólă în câtŭ se lipesce acolo talpa luĭ. Nisipulŭ, parcă s'a făcutŭ pămêntŭ cloiosŭ, de și nu vede nicĭ unŭ felŭ de apŏ și pămêntulŭ a remasŭ uscatŭ; cu tóte acestea, la fiă ce pasŭ ce face, vede că dupô ce a ridicatŭ piciorulŭ, loculŭ piciorului s'a umplutŭ cu apă. Ellŭ se miră, căcĭ n'a vĕđutŭ nicĭ o schimbare nicĭ în aerŭ

nicĭ în pământŭ de cândŭ umblă; nemărginitele ţermurĭ suntŭ liniştite ca şi maĭ nainte, suprafacia nisipuluĭ are totŭ aceiaşĭ înfăcişare. Nu se vede nicĭ o deosebire între pământulŭ care este solidŭ şi între acella care nu este. Călêtorulŭ s'a miratŭ unŭ minutŭ, déră nicĭ nu se maĭ gândesce la acésta, urmândŭ cu odihnă şi fărô grijă calea luĭ; *déră* peste alte câte-va minute simte că picióréle sélle devinŭ din ce în ce maĭ grele şi *îndată simpte că* se cufundă la o adîncime de 2, 3 police (ţolurĭ); acum 'şĭ imagină că s'a rătăcitŭ; ellŭ stă în locŭ uitându-se décă într'adevêrŭ este rătăcitŭ, déră dupô ce a statŭ un momentŭ, cândŭ se uită la picióréle sélle, nu le maĭ vede; s'aŭ cufundatŭ cu totulŭ în nisipŭ. Cu greŭ ellŭ trage acum picióréle de desuptulŭ nisipuluĭ, vrêndŭ să se întórcă de unde a venitŭ; déră în momentulŭ cândŭ se învărtesce în drépta, cu spaimă vede că nisipulŭ 'ĭ a acoperitŭ şi călcâile; *acum caută a se învărti şi* în stânga, déră vaĭ! nisipulŭ 'ĭ ajunge acum pînă la pulpe; ba, dice ellŭ, la stânga nu e bine totŭ la drépta o să mérgŭ; se învîrtesce şi eeca că *nisipulŭ 'ĭ ajunge pînă la genuchĭ.* Abia acum 'şĭ aduce aminte de fenomenulŭ teribilŭ allŭ nisipuluĭ *mobilŭ şi fărô fundŭ* şi cu o teróre ingrodilóre vede că ellŭ se află într'unŭ asemenea locŭ. Ellŭ acum se desbracă ca să fiă maĭ uşorŭ, întocmaĭ ca o corabiă ce se luptă cu uraganul, aruncă totŭ ce este de prisosŭ pe dênsa, ca să scape de naufragiŭ.

Dup'atâtea *forţe ostenitóre, pline* de anesietate, vine unŭ momentŭ de repaosŭ; ellŭ acum caută a face semnŭ cu pălăria saŭ cu batista ca să vie alţiĭ să'lŭ scape. Déră déca ţermulŭ este desertŭ (pustiŭ) şi maĭ cu sémă déca acestŭ locŭ nisiposŭ allŭ măreĭ este cunoscutŭ pentru pericolulŭ seŭ, atuncĭ e fórte pucinŭ probabilŭ că va veni cineva spre a'lŭ scăpa; şi chiarŭ déca arŭ fi venitŭ, arŭ trebui să fiă unŭ eroŭ generosŭ ca să'şĭ periculeḑe viaţa sa proprie, spre a scăpa pe a altuia. In acestŭ casŭ, omulŭ nostru e perdutŭ; căcĭ a devenitŭ prada abisuluĭ nisiposŭ; ellŭ de acum înainte va avea o agonie de mórte; apoĭ ce agonie! Ellŭ va asista de viŭ la mormîntarea sea propie, care va fi êncă lungă şi cu atâtŭ maĭ multŭ terriblê; va ţine ore întregĭ, va fi gradualê déră fatalê, 'lŭ va trage parcă în josŭ de picióre cu o forţă neresistibilê. La óreşĭ care forţă ce ellŭ va face spre a scăpa, nisipulŭ 'lŭ va trage maĭ multŭ şi maĭ repede către peire; parcă acéstă immormântare teribile se supără pe omŭ de ce vré să scape de dênsa, şi'lŭ pedepsesce pentru orĭ ce sforţiă ce 'şĭ dă spre a lucra în contra eĭ. Déră lucrulŭ cellŭ maĭ teribilŭ este că în totŭ timpulŭ agonieĭ, fiind deja jumătate îngropatŭ, omulŭ n'a perdutŭ minţile sélle. Ellŭ se uită la orizontulŭ imensŭ allŭ ţermuluĭ, vede acolo viéţa plină de tóte frumuseţile Natureĭ; de departe vede arborĭ şi florĭ, pădurĭ şi islasurĭ, sate cu casele ómenilorŭ, cu fumulŭ eşindŭ din coşŭ, unŭ semnŭ că acolo ómeniĭ se bucură de tóte plăcerile vieţeĭ, bucurându-se de presentŭ şi avêndŭ speranţă în viitorŭ; déră ellŭ! O! ellŭ! ellŭ lasă tóte aceste bunurĭ fiind âncê plinŭ de sănêtate; o fatalitate l'a împinsŭ către peire, căcĭ ellŭ se cufundă totŭ mereŭ. In deşertŭ suntŭ strigările sélle de desperare; în deşertŭ suntŭ rugăciunile sélle ferbinte şi jalnice; în deşertŭ ellŭ 'şĭ rupe mânile şi face felurimĭ de mişcărĭ d'a scăpa: căcĭ deja nisipulŭ 'ĭ ajjunge pînă la peptŭ; numaĭ ca un bustŭ viŭ stă ellŭ acum afară din nisipŭ; ellŭ prin instinctŭ, redică acum mânile în susŭ şi cu ungiile sapă cu desperare în nisipŭ ca să se suie; déră tocmaĭ aceste sforţe a făcutŭ că nisipulŭ 'ĭ ajunge acum pînă la gîtŭ; acum numaĭ capulŭ 'ĭ stă afară; éră prin instinctŭ 'şĭ deschide âncê o dată gura printr'o strigare care arŭ umplea chiarŭ şi petrile de spaimă; însă în acestŭ minutŭ nisipulŭ 'ĭ intră în gură şi o astupă; acum tace, déră ochiĭ vede âncê; peste pucin şi eĭ suntŭ închişĭ cufundaţĭ sub nisipŭ. Acum s'a făcutŭ nópte pentru dênsu, o nópte eternă, dupô care nu va veni nicĭ o dată vre o diminéţă. — Dupô ochĭ vine fruntea, care şi ea se cufundă in nisipŭ; acum a remasŭ numaĭ câţĭ-va pêrĭ carĭ staŭ tremurindŭ peste nisipŭ; déră şi aste se vorŭ cufunda. Astfelŭ déră se face nevêḑutŭ unŭ omŭ, fiindŭ cufundatŭ în nisipulŭ mobilŭ de la marginea măreĭ.

Déră câte o dată se face nevêḑutŭ acolo chiarŭ unŭ călêreţŭ cu calulŭ seŭ; unŭ carŭ cu boĭ cu omulŭ întrensulŭ; la unŭ aseminea locŭ totŭ se afundă. Astfelŭ se înécă unŭ omŭ, nu în apă ci pe pământŭ. Pământulŭ fiind pătrunsŭ de ape şi acoperindu-se cu nisipŭ, devine o causă care înghite pe omŭ. — Aşa de perfidă este marea pentru omŭ, nu numaĭ în sînulŭ seŭ, ci chiarŭ pe ţermurile sélle.

B

Imprimeria Naţională a luĭ St. Rasidescu.